

Alice Zeniter, Unohtamisen taito

[PM/30 ADMIN](#)

Historian varjo on pitkä. Mutta onko varjon tarkoitus suojata, peittää vai tehdä näkyväksi olemassa olevaa?

Muun muassa tätä päähenkilö joutuu pohtimaan Alice Zeniterin romaanissa *Unohtamisen taito*.

Kolmekymppinen Naïma työskentelee pariisilaisessa taidegalleriassa. Kuten monet ikäpolvensa ihmiset hän on etsijä, levoton ja vähän hukassa oman elämänsä suhteen. Miten rakentaa tulevaisuutta alati muuttuvassa ja epävarmemmassa maailmassa?

Taiteesta tulee sillanrakentaja menneisyyden ja nykyisyyden välille, kun Naïma saa tehtäväkseen koota retrospektiivisen näyttelyn algerialaisen taiteilijan töistä.

Naïman isoisä Ali perheineen on paennut Algeriasta Ranskaan vuonna 1962. Ali on *harki*, petturi. Ranskassa hän joutuu monien kaltaistensa kanssa välitilaan: häntä ei missään nimessä kaivata enää Algeriassa, mutta toisaalta hän ei ole toivottu Ranskassakaan.

Ali perheineen saapuu Rivesaltesin pakolaisleirille kuusikymmentäluvun alussa. Kuvaus leirille ahdetuista ihmisistä ja heidän ahdingostaan kuulostaa valitettavan tutulta nykypäivän pakolaisleirikuvauksia lukiessa.

”Leiriä vartioivia ranskalaisia kummututtaa, miksi siellä olevat miehet tappelevat niin paljon. Toiset ovat sukkelia kuittaamaan käytöksen arabien äkkipikaisuudella, toiset sanovat heidän menneen tolaltaan jouduttuaan jättämään kotimaansa. Jotkut syyttävät jopa leirin alkeellisia oloja. He eivät vaikuta ymmärtävän, ettei ihmisillä, jotka he ovat sulkeneet leirille, ole yhtä yhteistä aatetta. Yemalle Georgesin kommandon jäsen on hirviö. Alille Messali Hadjin kannattaja on arabisaatiota ajava fasisti. FLN:n kilpaileville itsenäisyystaistelijoille ja entiselle ranskalaistuneelle eliitille Ali on pelkkä omaa etua ajava maalaistollo ja niin edelleen. Leirillä heidän elettävä jatkuvasti toistensa läheisyydessä, mikä vain jyrkentää vastakkainasettelua entisestään. Herjat lentävät ärhäkkäästi, ja helposti syntyy myös käsirysyä. Veitsiin tartutaan harvemmin, mutta toisinaan iskevään käteen ilmaantuu äkkiä – kuka ties mistä – kiiltävä metallinen terä.”

Leiriin on sulatettu joukko ihmisiä, joiden ainoa yhteinen nimittäjä on tarve paeta Algeriasta. Rivesaltesin leirillä ihmiset kyhäävät itselleen väliaikaisen asumuksen pahvista ja pellistä, muodostavat sen sisään oman mikrokosmoksen niiden muutaman esineen avulla, jotka he ovat napanneet mukaansa. Esineet, joista vuosien mittaan tulee kaiken sen taakse jätetyn symboleita.

Kerronnallisesti romaani jakautuu kolmeen osaan: Ali, Hamid ja Naïma. Hahmottuu kolme erilaista suhdetta niin Algeriaan kuin Ranskaankin. Paikoin teos on raskassoutuinen, täynnä informaatiota. On kuin kirjailija vasta itsekkin sulattelisi kaikkea sitä tietoa, jota hän lukijalleen yrittää suodattaa. Voi olla, että tämä on osin tietoinen kerronnallinen ratkaisu, yritys kuvata informaation muodonmuutosta lihaksi juuriaan etsivälle Naïmalle. Romanin minäkertojan, joka vain siellä täällä kommentoi Naïman tutkimuksia sukunsa vaiheista, voi tulkita myös eräänlaiseksi kirjailijan alter egoksi.

Vaikka jokaisen tarina on omanlaisensa, myötäilee kunkin sukupolven tarina omalla tavallaan universaaleja tapoja juurtua yhteiskuntaan.

”Hamid tietää, miten toivotonta lähiön asukkaiden ja kunnan ja vuokra-asuntotoimiston välinen dialogi on, sillä hän on se, joka kirjeet tavallisesti kirjoittaa. Perheet valittavat, että asunto ei vastaa heidän tarpeitaan, ja sosiaaliviranomaiset vastaavat mahtailevin muotoiluin, joiden läpi voi lukea viestin: mitäs teitte niin paljon lapsia. Tänne saapuneita perheitä heidän vastauksensa oudoksuttaa, sillä se tuntuu viestittävän, että asunto on mikä on, ja ihmisten pitäisi sopeutua sen pinta-alan pyhään totuuteen. Kotikylässä perheen kasvaessa taloon

rakennettiin toinen kerros tai lisärakennus tai uusi talo viereen. Asunto muuttui ja kehittyi siinä missä elämä ja perhe, nyt se on metallinen purnukka, jonka koko määrittelee tiukasti, mitä se voi sisältää.”

Kielen oppimisen kautta Hamidista, Alin vanhimmasta pojasta, tulee luku- ja kirjoitustaidottomien vanhempien tulkki. Samalla koulutuksesta tulee Hamidille ulospääsy välitilasta, johon ensimmäisen polven maahanmuuttajat ovat joutuneet. Mutta uuden kielen kautta Hamid menettää myös yhteyden vanhaan. Arabia on lapsuuden kieli, varjo, joka seuraa Hamidia läpi elämän, mutta jolla ei ole sijaa hänen nykyisyydessään.

Romaanin varsinainen kerronnan hetki, algerialaistaiteilijan näyttely ja Naïman tutkimukset, ajoittuvat 2010-luvulle, aikaan jolloin Pariisiin ja koko länsimaisen maailman valtaa jälleen vierauden pelko. Kaupungissa tapahtuvat terrori-iskut saavat ihmiset varpailleen, myös Naïman. Vierasmaalaisen näköisistä, etenkin arabeista, tulee Pariisiin kaduilla, metroissa ja kahviloissa uhka. Naïman tämä saa hämillään: hän huomaa ulkonäkönsä puolesta kuuluvansa joukkoon, jota ihmiset pälyilevät epäluuloisina. Kuka hän on? Minne hän kuuluu?

”Kun kulttuuria ei siirretä eteenpäin, se katoaa, niin se vain menee. Olet lähtöisin täältä, mutta tämä ei ole kotimaasi.”

Lopulta myös Naïma joutuu hyväksymään sen, ettei mitään lopullista totuutta ehkä olekaan. Ei ole tyhjentäviä vastauksia, on vain valon ja varjon poimuihin lomittuvia tarinoita elämästä. Valintoja, joiden kanssa on eletävä, tultava toimeen.

Alice Zeniter, Unohtamisen taito, Otava, s.569, suom. Taina Helkamo

Liisa Rinne on tamperelainen kirjailija ja kirjoittamisen maisteri Jyväskylän yliopistosta